

Onder de appelboom van herman de vries

Op 31 oktober 1975 legde kunstenaar herman de vries drie vellen papier op de grond onder een appelboom in zijn tuin. De zwaartekracht en wind deden de rest.

Na 1 uur raapte hij één van de vellen met de daarop gevallen bladeren op, na 2 uur het tweede en na 3 uur het derde. Vervolgens fixeerde hij alle gevallen bladeren met lijm op het papier, exact zoals ze waren neergekomen. De drie werken op papier geven met elkaar een beeld van verschillende natuurlijke processen die zich in de tuin van de kunstenaar hebben afgespeeld. Want behalve de zwaartekracht en de wind op die bewuste dag, waren er factoren die eerder al hun invloed uitoefenden op het moment dat de bladeren zouden vallen. Denk bijvoorbeeld aan de hoeveelheid zon waaraan ze in de voorafgaande

2 en 3 uur onder mijn appelboom

(onderdelen van het drieluik *1, 2 en 3 uur onder mijn appelboom*)

herman de vries

1975. Papier, bladeren, in perspex
lijsten, elk 72,5 x 101,5 cm

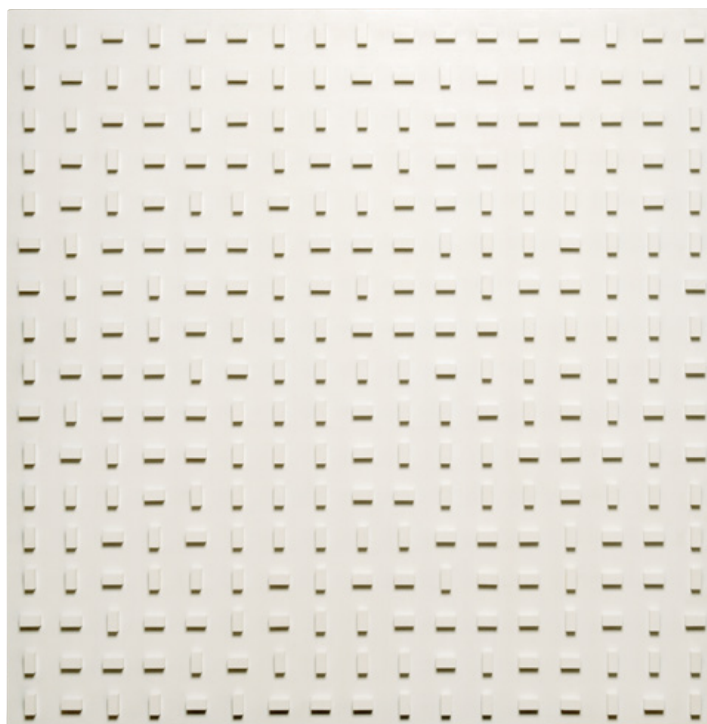
Bijdrage: € 11.500

STEDELIJK MUSEUM SCHIEDAM

Aangekocht met steun van de Vereniging
Rembrandt en het Mondriaan Fonds

from earth: hermigua, la gomera
herman de vries
2002. Aarde op papier, 70 x 50 cm
STEDELIJK MUSEUM SCHIEDAM

toevalsstructuur 1966/40
herman de vries
1966. Lakverf op aluminium, 100 x 100 cm
STEDELIJK MUSEUM SCHIEDAM
(Langdurige bruikleen Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

maanden waren blootgesteld, de hoeveelheid regen die erop viel, en je kunt je zo nog wel meer voorstellen.

1, 2 en 3 uur onder mijn appelboom is een sleutelwerk in het oeuvre van de vries; het markeert het moment waarop hij besloot om voor zijn kunst uitsluitend nog gebruik te maken van natuurlijke materialen. Tot 1975 vervaardigde hij vooral sobere abstracte geometrische constructies gebaseerd op toevalsprocessen die gesimuleerd werden aan de hand van mathematische modellen. Vanaf *1, 2 en 3 uur onder mijn appelboom* kreeg zijn werk de vorm die hij nog steeds hanteert: analoog aan de natuur. De vries heeft inmiddels internationale bekendheid verworven en vertegenwoordigde Nederland tijdens de Biënnale van Venetië in 2015.

AVANTGARDISTISCHE TENDENSEN

De interesse van de vries voor de natuur is niet toevallig, want hij is opgeleid als plantkundige. Aanvankelijk werkte hij voor de Plantenziektkundige Dienst in Wageningen en maakte hij in zijn vrije tijd

beeldende kunst. Opmerkelijk is het dat hij als autodidact in de beeldende kunst het experiment niet schuwde en aansluiting vond bij toenmalige avantgardistische tendensen. Vanaf het midden van de jaren vijftig schilderde hij – geheel in de geest van die tijd – voorstellingsloze en informele schilderijen en niet veel later, omstreeks 1960, maakte hij witte panelen en sculpturen. Hij exposeerde met andere kunstenaars die net als hij op zoek waren naar een nieuwe neutrale beeldtaal waarin de persoonlijke expressie werd uitgebannen. In Nederland exposeerde hij onder andere samen met de kunstenaars van nul (Armando, Jan Henderikse, Henk Peeters en Jan Schoonhoven).

Maar uiteindelijk voelde hij zich meer thuis bij het internationale netwerk van ZERO-kunstenaars. Deze vonden elkaar in nieuwe opvattingen over wat kunst kon zijn en verwierpen het idee dat de werkelijkheid in brons of in verf op schilderslinnen geïmiteerd kon worden. In plaats daarvan verklaarden ze verschijnselen uit de werkelijkheid tot kunst en maakten daarbij ge-

ruimtelijke toevalsstructuur

herman de vries

1965. Styrofoam en nylondraad 495 x 350 x 350 cm

STEDELIJK MUSEUM SCHIEDAM

en toevallige werkelijkheid nabootsen. Op deze manier ontstonden abstract-geometrische werken in wit, in enkele gevallen gecombineerd met elementaire kleuren. De onderdelen van de reliëfs, collages, tekeningen en sculpturen werden gepositioneerd volgens de getallen in de tabellen. Horizontaal, verticaal en in de hoogte bepalen de getallen de positie van de verschillende beeldelementen. Zo ontstonden ritmische patronen die niet door de hand van de kunstenaar, maar door het toeval werden bepaald. De vries betitelde deze werken als 'random objectivations' en hanteerde deze werkwijze tot 1975, het jaar waarin hij, bij het maken van *1, 2 en 3 uur onder mijn appelboom*, tot de conclusie kwam dat de natuur zelf nog adequater dan welk model dan ook de werkelijkheid kan weergeven.

BLIJVEND HERENIGD

De drie panelen van *1, 2 en 3 uur onder mijn appelboom* bevonden zich afzonderlijk van elkaar in drie verschillende particuliere collecties. Al eerder waren ze als ensemble uitgeleend aan het Stedelijk Museum Schiedam voor de overzichtstentoonstelling *herman de vries – all* in 2014. Na het overlijden van de eigenaar was *2 uur onder mijn appelboom* enige tijd onvindbaar. Totdat de erven het museum erop attendeerden dat het werk op de markt zou komen. Vervolgens bleek ook de eigenaar van *3 uur onder mijn appelboom* tot verkoop bereid en de eigenaar van *1 uur onder mijn appelboom* om zijn werk als 'promised gift' in langdurig bruikleen te geven. Door deze unieke samenkomst van mogelijkheden en dankzij de steun van de Vereniging Rembrandt en het Mondriaan Fonds is het drieluik blijvend herenigd. Nu is het als compleet ensemble weer zichtbaar voor de bezoekers van het Stedelijk Museum Schiedam en beschikbaar voor tentoonstellingen over het werk van herman de vries elders ♦

Colin Huizing

Conservator Stedelijk Museum Schiedam

bruik van alledaagse materialen. De vries bijvoorbeeld, verzamelde houten gebruiksvoorwerpen en panelen die hij wit schilderde en vervolgens als sculpturen en schilderijen tentoonstelde. De witte schilderijen en sculpturen van de vries zijn neutraal en democratisch, in die zin dat alle delen van een werk voor hem van evenveel betekenis zijn. Dit gelijkheidsbeginsel is nog altijd een kenmerk van de vries. Het is een reden waarom hij zijn naam consequent zonder hoofdletters schrijft.

TOEVALSSTRUCTUREN

Na de witte panelen en sculpturen ontstonden vanaf 1962 de vries' toevalsstructuren: reliëfs, tekeningen, collages en sculpturen die hun vorm kregen aan de hand van tabellen met getallenreeksen die gebruikt worden bij wetenschappelijk onderzoek in laboratoria (de vries maakte er als plantkundig onderzoeker ook gebruik van). Met deze tabellen kunnen objectieve condities geschapen worden, die de onvoorspelbare